

**TALLINNAS PALDISKI MNT 50 ARENDUSTEGEVUSE MÕJUPIIRKONNA
LINNUSTIK JA VÕIMALIKUD KESKKONNAMÕJUD LINNUSTIKULE**

Aruanne

Vastutav täitja:
Meelis Uustal
MTÜ Tallinna Linnuklubi

2009

1. Materjal ja metoodika

Andmed Paldiski mnt 50 (Tallinna Hipodroomi) ja kõrval paikneva Merimetsa roheala ning Seevaldi pargi linnustiku kohta põhinevad MTÜ Tallinna Linnuklubi liikmete ja teiste linnuvaatlejate poolt aastatel 2002-2009 tehtud vaatlustel. Suur osa neist vaatlustest on koondatud Tallinna Linnuklubi linnuvaatluste lehele internetis. Linnuvaatlusi on tehtud aastaringselt. Kavandatava arendustegevuse mõjuala linnustikule hõlmab Hipodroomi territooriumi ja kõrval asuvat Merimetsa roheala ja Seevaldi parki. Mõjuala ei hõlma Stroomi-Mustjõe rannikuala. Kavandatava tegevuse mõjualas perioodil 2002 – mai 2009 registreeritud liigid, nende esinemis- ja kaitsestaatus on koondatud tabelisse (vt tabel 1). Tabelist puuduvad liigid, keda on kohatud ülelennul, kuid pole alaga seotud ja alal ei peatu (nt mitmed hanelised jt veelinnud).

2. Mõjupiirkonna linnustik

2.1. Üldkirjeldus

Tallinna Hipodroomi kõrval paiknev Merimetsa roheala on koos Seevaldi pargiga üks Tallinna suuremaid looduskomplekse, mis on linnustikule olulise tähtsusega. Linnustiku mitmekesisuse põhjus seisneb erinevate biotoopide (palumetsad, segametsad, niidukooslused, hoonestatud alad jne) olemasolus. Seetõttu sobib piirkond pesitsemiseks, toitumiseks ja rändepeatusteks erineva elupaiganõudlusega liikidele. Linnurikkuse eelduseks on ka põõsarinde esinemine Merimetsa idaosas.

Mõjupiirkonnas on kohatud 93 linnuliiki, kellest 64 on haudelinnud. 29 liiki mõjualal ei pesitse, küll aga käivad nad alal toitumas suvel, läbirändel ja/või talvitudes. Kõige erinäolisem on Hipodroomi ala linnustik, kuna sealsetes hoonetes pesitseb arvukalt inimestega kaaslevaid liike nagu koduvarblane, suitsupääsuke, piiritaja ja kivitäks.

Mõjupiirkonnas on kohatud 19 kaitsealust liiki, kellest sarvikpütt, kanakull ja valgeselg-kirjurähn kuuluvad II kaitsekategooriasse. Ülejäänud 16 liiki on III kaitsekategooria liigid (vt tabel 1). Kaitsealuste liikide hulgas esineb ka 9 Linnudirektiivi (79/409/EMÜ) I lisa liikide nimekirja kantud Euroopas ohustatud

linnuliiki. Nendeks on sarvikpütt, rukkirääk, herilaseviu, händkakk, hallpea-rähn, musträhn, valgeselg-kirjurähn, nõmmelooke ja väike-kärbsenäpp. Ükski neist liikidest teadaolevalt mõjupiirkonnas ei pesitse. Kõiki neid kohtab alal pesitsusvälisel ajal, mil nad on seotud peamiselt Merimetsa rohealaga.

2.2. Merimetsa roheala linnustik

Tavalisemad pesitsejad Merimetsa rohealal on metsvint, hallvares, punarind, salu-lehelind ja musträstas. Kaitsealuseid haudeliike on neli – lõopistrik, väike-kirjurähn, raudkull ja hänilane, kes kõik kuuluvad III kaitsekategooriasse. Nimetatud liikidest on lõopistrik ainus regulaarne iga-aastane haudelind. Lõopistriku ja raudkulli jahialad ei piirdu mõjualaga, vaid on oluliselt suuremad. Lõopistrik eelistab ranniku- ja metsaalasid ning võib toiduotsingul tihti sattuda Paljassaare hoiualalegi. Raudkull käib tihti saagijahil ka elamupiirkondades.

Suurim haudepaaride tihedus on Merimetsa kesk- ja idaosas, sh Merimetsa tee ja Helme tn vahel asuvas metsas. Põhjuseks on eri liikidele sobivate elupaikade leidumine alal. Kuna alusmets on piisava tihedusega, esineb alal ülejäänud rohealaga võrreldes arvukamalt maas ja põõsastes pesitsevaid värvulisi. Sellel alal on pesitsenud ka kaitsealused raudkull, lõopistrik ja väike-kirjurähn.

Merimetsa keskosas Seevaldi pargist loodes paikneb üksikute põõsastega paluniit, kus pesitsevad mitmed avamaastike ja põõsastike linnud (pruunselg-põõsalind, kadakatäks jt). Rändeajal peatuvad alal põldlõokesed. Selle paluniidu ümbruses käib läbirändel toitumas ja puhkamas mitu röövlinnuliiki. Toitumispaigana kasutab seda ala ka Merimetsas regulaarselt pesitsev kõrvukrätsu paar.

Kogu mõjupiirkonna, sh eriti Merimetsa roheala tähtsus mitmetele linnurühmadele (pms värvulistele ja röövlindudele) on suur just kevadise ja sügisese läbirände ajal. Merimets asub Tallinna lääneosa läbival lindude rändeteel, mis kulgeb kevadeti üle Haabersti ja Kakumäe rohealade, mööda Paldiski mnt äärset roostikku läbi Merimetsa, kust nad lendavad peamiselt Kopli parkide kaudu edasi Paljassaare poolsaarele ning sealt edasi Tallinna lähisaartele ja Viiksi poolsaarele. Suuruse, asukoha ja toitumisvõimaluste tõttu on Merimets oluline lindude koondumispaik.

Merimetsa roheala läbib arvukalt värvulisi ja teisi puistulinde. Arvukaimad on rästaslased (eriti hall- ja vainurästas), vintlased (eriti mets- ja põhjavint, siisike), tihaslased (rasva- ja sinitihane), põialpoiss, sabatihane ja siidisaba. Pesitsusvälisel

ajal on arvukalt esindatud vareslased (hallvares, hakk). Sagedamini kohatavad Linnudirektiivi I lisa liigid on rukkirääk, herilaseviu, händkakk, hallpea-rähn, musträhn, nõmmelõoke ja väike-kärbsenäpp. Teistest kaitsealustest liikidest on rändeajal tavalisemad kanakull (*Accipiter gentilis*), hiireviu (*Buteo buteo*), karvasjalg-viu (*Buteo lagopus*) ja hoburästas (*Turdus viscivorus*).

2.3. Seevaldi pargi linnustik

Seevaldi pargi haudelinnustik on keskmisest linnapargi linnustikust mitmekesisem, kuigi domineerivateks liikideks on rästas, metsvint ja rasvatihane. Hoonetes, pesakastides ja erinevates õõnsustes pesitsevad sulus- ja poolsuluspesitsejad nagu sinitihane, lepalind, kuldnokk, must-kärbsenäpp ja linavästrik. Läbirändel peatub alal ka mitmeid teisi, sh kaitsealuseid liike, kes liiguvad sealt edasi Kopli poolsaare või Mustjõe suunas. Mitmed pargis pesitsevad linnud käivad toitumas Hipodroomi alal.

2.4. Hipodroomi ala linnustik

Hipodroomi ala haudelinnustik ei ole mitmekesine, kuna suuremal osal alast puuduvad sobivad puud ja pöösastik. Üksikud territooriumil kasvavad puud on siiski mõne haudepaariga hõivatud: olenevalt aastast pesitseb neis 1-3 paari hallvareseid, hallrästaid ja metsvinte. Võrreldes Seevaldi pargi ja Merimetsa rohealaga on Hipodroomi linnustik omapärasem, kuna mitmed liigid puuduvad suures osas mujal Merimetsa rohealal. Vanad tallihooned ja muud ehitised pakuvad häid pesitsuspaiku sünantroopsele kodutuvile, koduvarblasele ja suitsupääsukesele, aga ka kivitäksile, kaelushakile, linavästrikule ja piiritajale. Hoonete eterniitkatuste all pesitsevad koduvarblased moodustavad suure hajusa pesitsuskoloonia, kuhu võib kuuluda ligikaudu 30 paari. Teised arvukamad haudelinnud on pööningutel ja lahtistes hoonetes elutsevad kodutuvid (üle 10 paari), kaitsealused suitsupääsukesed (kuni 5 paari) ja linavästrikud (kuni 4 paari).

Lisaks otseselt Hipodroomi alal pesitsevatele linnuliikidele kasutavad ala aktiivselt paljud lähiümbruses pesitsevad haudepaarid. Traaviraja keskel paiknev rohumaa ja siin-seal maas vedelev hobusesõnnik meelitavad ligi linavästrikuid, hallrästaid, hakke, hallvareseid ja kajaklasi nii pesitsusajal kui pesitsusvälisel ajal. Kodutuvi, koduvarblase ja väikelindude arvukust ohjavad Hipodroomil III kaitsekategooria liigid raudkull ja lõopistrik.

3. Kavandatava tegevuse mõjud linnustikule ja mõjude leevendusvõimalused

3.1. Ehitamisfaasi mõjud ja leevendusvõimalused

Kavandatava tegevuse ehitamisfaasis lammutatakse mitmed hooned, kus pesitsevad koduvarblased, suitsupääsukesed, linavästrikud, kodutuvid, kivitäks, piiritaja, hakk ja põldvarblane. Samuti väheneb ehitusfaasi lõpuks Hipodroomi territooriumi väärtus toitumisalana. Lammutustöid saab seega pidada nendele liikidele negatiivse keskkonnamõjuga tegevuseks.

Esmaseks leevendusmeetmeks on lindude pesitsustsükli arvestamine hoonete lammutustöödel. See tähendab, et tuleb vältida lammutustöid pesitsusperioodi ajal, mis värvulistel kestab 15. märtsist 31. juulini ja piiritajal 20. maist 31. augustini. Kodutuvidel toimub linnas pesitsemine peaaegu aastaringiselt, seega tuleb nende pesitsemist võimalusel ennetada sissepääsude sulgemisega.

Teiseks leevendusmeetmeks on uute hoonete projekteerimine selliselt, et need sisaldaksid pesitsusvõimalusi (pesakastid), neile on võimalik kinnitada pesakaste jm pesitsusaluseid või toetaksid muul viisil pesitsemist (tühimikud fassaadis jm). Elupaigad tuleb luua suluspesitsejatele jt pesakohad kaotanud liikidele – eelistatult koduvarblasele, piiritajale, linavästrikule. Koduvarblastele mõeldud pesakaste võivad kasutusele võtta ka teised linnuliigid, nt kuldnokk ja rasvatihane. Kuna suitsupääsukesed pesitsevad hoonete sees või suures lahtises katusealuses, siis neile pesitsusaluste püstitamine võib nõuda liiga komplitseeritud ümberprojekteerimisi ning võib osutada ebaotstarbekaks ja ebaproportsionaalseks leevendusmeetmeks. Asendusmeetmena tuleks kaaluda pesitsusaluste paigaldamist räästapääsukestele, kes pesitsevad hoonete väliskülgedel, ning kelle arvukus Euroopa mitmetes osades langeb. Pesitsusalused pääsukestele tuleb planeerida kohtadesse, kus on minimiseeritud väljaheidete tekkest tingitud konflikt inimestega.

Hoonete külge ja sisse paigaldatavate ilmastikukindlate pesakastide näidistega on võimalik tutvuda aadressil <http://www.schwegler-nature.com/>.

Kolmandaks leevendusmeetmeks on uute koosluste kujundamine, mida ümbruskonnas ja alal pesitsevad ning rändavad linnud saaksid kasutada toitumiseks.

- a) Ekstensiivsed ja intensiivsed haljaskatused hoonetel aitavad suurendada ala entomofauna ja flora liigilist mitmekesisust ning meelitavad ligi

erinevaid linnuliike, peamiselt värvulisi. Lisaks parandavad haljaskatused hoonete insulatsiooni ning vähendavad kanalisatsiooni suunavat sadevett. Hoonete projekteerimisel tuleb arvestada haljaskatuste raskust ja muid ehituse eripärasid.

- b) Loodusliku ilmega kanalid ja tiigid, kuhu juhitakse arendusalal tekkivad sadeveed, mitmekesistavad piirkonna entomofaunat ja taimestikku ning loovad alale uusi kooslusi, mis ühtlasi puhastavad sadevett. Ühtlasi võib kaduda vajadus suunata sadevesi kanalisatsiooni ning saab vähendada seeläbi arendusala potentsiaalseid keskkonnakulusid.
- c) Looduslikud niidud on alternatiiv monokultuursele murule, kuna erinevalt viimasest pakuvad looduslikud niidud piirkonna faunale häid toitumis- ja elutsemisvõimalusi. Loodusliku niidu moodustavad taimeliigid peavad pakkuma toitumisvõimalusi nii lindudele (seemned, putukad) kui putukatele (nektar, putukad, toidutaimed). Kompromissvariandina tuleks eelnevalt kindlaks määrata alad, kuhu külvatakse muru ja kuhu atraktiivne loodusniit.
- d) Põõsastikud ja hekid on lindudele nii varje-, toitumis- kui pesitsuspaigad. Tihedate hekkide ja põõsaste olemasolu piirkonnas on näiteks varblaste jaoks üks tähtsamaid elukohavaliku kriteeriume. Haljastuses tuleks eelistada vähemalt ühele eeltoodud kriteeriumile vastavaid taimeliike. Valiku sobivatest liikidest leiab alljärgnevast tabelist.

	Funktsioon	Sobivad liigid
1.	Varjumisvõimaluse pakkumine	Mage sõstar, kukerpuu, viirpui, mets-viinapuu, lõhnav kuslapuu
2.	Toidu (seemned; marjad) pakkumine	Pihlakas, sõstrad, elupuud, paradiisiõunapuu, kukerpuu, toomingas
3.	Pesitsusvõimaluse pakkumine	Mage sõstar, elupuud, liguster, mets-viinapuu

Ehitustegevusega kaasnev müra võib häirida Merimetsa ja Seevaldi pargi lindude tavapärasest pesitsustegevust, kuid tegemist on ajutise ja pöörduva mõjuga tegevusega, mille lõppedes eelnev olukord taastub. Eeltoodud meetmete rakendamisel võib pidada ehitusfaasi negatiivsed keskkonnamõjud leevendatuks. Endised kooslused ja toitumisvõimalused küll kaovad, kuid asemele luuakse antud tingimustes parimad võimalikud funktsioneerivad kooslused. Meetmete planeerimisel ja rakendamisel tasub eelnevalt konsulteerida linnueksperdi või ökoloogiga.

3.2. Käitusfaasi mõjud ja leevendusvõimalused

Kavandatava elamurajooni valmimisel asub elamupiirkonda elama ligi 2900 püsielanikku. Mõju Hipodroomi alal elavatele lindudele puudub või on see pigem positiivne, kuna alal hakkavad uutes elupaikades pesitsema sünantroopsed liigid ning ala linnustik võib muutuda mitmekesisemaks.

Samas mõjutab linnustikku negatiivselt külastuskoormuse suurenemine Merimetsa rohealal ja Seevaldi pargis, mis jäävad arendustegevuse mõjupiirkonda. Olukorda raskendab asjaolu, et mõlema ala külastamine on hetkel korraldamata, puuduvad üheselt mõistetavad külastusreeglid, praegune Merimetsa roheala radade võrgustik on kujunenud iseseisvalt, on liiga tihe ning ei arvesta ala loodusväärtusi, sh linnustiku soodsa seisundi tagamise vajadust. Tulemuseks võib olla tugevale inimsurvele vähem tolerantsemate liikide, nagu kõrvukräts, lõopistrik pesitsemise lakkamine ning ka ala väärtuse vähenemine rändepeatuspaijana.

Külastuskoormuse tõusu negatiivset mõju linnustikule aitab kontrolli all hoida Merimetsa roheala kaitse alla võtmine, läbimõeldud külastuskoormuse reguleerimine ja suunamine looduslikult väiksema väärtusega aladele. Linnustiku poolest väiksema väärtusega aladel puudub näiteks põõsarinne ning esinevad vaid linnaparkide tüüpliigid (vares, rästad, metsvint). Kaitse alla võtmise protsessi kiirendamiseks tuleb Hipodroomi ala arendajal asuda aktiivselt toetama vastavat huvigruppi, et toetada sealse linnustiku mitmekesisuse säilimist ning ühtlasi hoida kavandatava arendustegevusega kaasnev mõju Merimetsale kontrolli all.

Tabel 1. Merimetsas registreeritud linnuliigid, nende esinemis- ja kaitsestaatused ja arvukushinnangud 3 palli skaalas, kus 1- väikesearvuline esineja; 2 –tavaline esineja; 3- arvukas esineja.

Nr.	LIIK	Kaitsekategooria	Linnudirektiivi I lisa liik	Haudelind	Toitekülaline läbirändel ja/või talvitumisel
1	Sarvikpütt	II	I		1
2	Sinikael-part			3	2
3	Rukkirääk	III	I		1
4	Herilaseviu	III	I		1
5	Kanakull	II			2
6	Raudkull	III		1	2
7	Hiireviu	III			2
8	Karvasjalg-viu	III			1
9	Lööpistrik	III		2	1
10	Nurmkana			1	1
11	Tikutaja			1	1
12	Metskurvits			2	2
13	Naerukajakas				2
14	Kalakajakas				2
15	Höbekajakas				2
16	Kodutuvi			2	3
17	Kaelustuvi			2	2
18	Kägu			2	2
19	Händkakk	III	I		1
20	Kõrvukräts			2	1
21	Piiritaja			1	1
22	Väänkael	III			1
23	Hallpea-rähn	III	I		1
24	Musträhn	III	I		1
25	Suur-kirjurähn			2	2
26	Valgeselg-kirjurähn	II	I		1
27	Väike-kirjurähn	III		1	2
28	Nömmelooke	III	I		1
29	Pödlooke				2
30	Suitsupääsuke	III		2	2
31	Metskiur			2	2
32	Hänilane	III		1	1

33	Linavästri			2	2
34	Siidisaba				3
35	Käblik			1	1
36	Vösaraat			2	2
37	Punarind			3	3
38	Ööbik			2	2
39	Lepalind			2	2
40	Kadakatäks			1	1
41	Kivitäks				1
42	Musträstas			3	3
43	Hallrästas			2	3
44	Laulurästas			2	3
45	Vainurästas			1	3
46	Hoburästas	III			2
47	Vösa-ritsiklind			1	1
48	Kõrkja-roolind			1	1
49	Aed-roolind			1	1
50	Soo-roolind			1	1
51	Käosulane			2	2
52	Väike-põõsalind			2	2
53	Pruunselg-põõsalind			2	2
54	Aed-põõsalind			2	2
55	Mustpea-põõsalind			2	2
56	Mets-lehelind			2	2
57	Väike-lehelind			2	3
58	Salu-lehelind			3	3
59	Pöialpoiss			2	3
60	Hall-kärbsenäpp			2	2
61	Väike-kärbsenäpp	III	I		1
62	Must-kärbsenäpp			2	2
63	Sabatihane			2	3
64	Salutihane			1	1
65	Põhjatihane			2	2
66	Tutt-tihane			2	2
67	Musttihane				2

68	Sinitihane			2	3
69	Rasvatihane			3	3
70	Puukoristaja			2	2
71	Porr			3	2
72	Pasknäär				2
73	Harakas			2	2
74	Hakk				3
75	Künnivares				2
76	Hallvares			3	3
77	Ronk e. Kaaren				1
78	Koduvarblane			3	3
79	Pöldvarblane			1	1
80	Metsvint			3	3
81	Põhjavint				3
82	Rohevint			2	3
83	Ohakalind			2	3
84	Siisike			2	3
85	Kanepilind			2	3
86	Mägi-kanepilind				1
87	Urvalind				3
88	Kuuse-käbilind				2
89	Karmiinleevike			2	2
90	Leevike			1	3
91	Suurnokk-vint			1	1
92	Talvike			2	2
93	Rootsiitsitaja			2	1